

Çatışma, adalet ve barış hakkındaki görüşleri anlamak:

Kadınların, gençlerin ve kırsal toplulukların sesi

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Sivil Büyü Programının desteğiyle hazırlanmıştır. İçeriğinin sorumluluğu yalnızca Kıbrıs Barış Kültürü Merkezi derneği ve Cypology'ye aittir ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İçindekiler

YÖNETİCİ ÖZETİ/ ÖNERİLER	3
GİRİŞ/ METODOLOJİ	4
KIBRIS SORUNUNUN TANIMI	5
KIBRIS SORUNUNUN SONUÇLARI	6
STATÜKO	10
YOLSUZLUK	10
DEMOKRASİ	12
KIBRIS SORUNUNDA ADALET	13
MAĞDURLAR VE FAİLLER	14
DİĞER TOPLUM SORUNU NASIL GÖRÜYOR	15
KORKULAR	16
İDEAL ÇÖZÜM	17
MÜZAKERE SÜRECİNE KATILMAK	18
TÜRKİYE KÖKENLİ İNSANLAR	19

YÖNETİCİ ÖZETİ / ÖNERİLER

Aşağıdaki rapor, Prologue Consulting Ltd. tarafından yazılmıştır.

Her iki toplumdan (Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum) katılımcılar, Kıbrıs sorununu, benzer şekilde ya iki toplum arasındaki bir sorun olarak ya da 'yabancılar', politikacılar veya bundan çıkar sağlayanlar tarafından ortaya çıkarılan ve sürdürülen bir durum olarak algılamaktadır. Onlara göre, her iki tarafta da tarihin yanlış anlatıldığı aşıkardır ve ilerlemek için geçmişin travmalarıyla başa çıkmak gerekmektedir. Sosyal empati projeleri ve tarihin ortak yorumları başlangıç için iyi bir nokta olacaktır.

Çoğu katılımcı için Kıbrıs sorunu, onları kişisel, profesyonel, ekonomik ve politik olarak etkileyen bir şeydir. Her iki toplumdaki gruplar arasında Kıbrıs sorununun geleceği konusunda ortak bir karamsarlık duygusu vardır. Ve her toplum genellikle kendisinin daha fazla acı çektiğine inanırken, bu çalışma sorunların benzer olduğunu ve 'öteki'nin de nasıl etkilendiğine dair hikayeleri paylaşmanın önemli olduğunu göstermektedir. Kıbrıs sorununun çözümsüzlüğüne ilişkin Kıbrıslı Rumların karamsarlığı, şu faktörlerin bir sonucudur: bunca yıldır müzakerelerin sonuç vermediğinin farkına varılması; kararları verenlerin Kıbrıslı Rumlar (KR'lar) ve Kıbrıslı Türkler (KT'ler) olmadığı algısı (gerçek karar vericiler, uluslararası güçler / iktidardakilerin çıkarlarıdır); görüşmelerin, Türkiye'nin çıkarlarının ön cephesi olarak hareket eden KT'lerle değil, doğrudan Türkiye ile olması gerektiği görüşü; toplum olarak Kıbrıslı Rumların ne tür bir çözüm istediğine kendi aralarında bile karar veremediklerinin farkına varılması; ve Ocak 2023 itibarıyla iki toplumun liderlerinin kişisel çıkarları nedeniyle bir çözüm için müzakere etmek istemedikleri inancı. Çözümsüzlük konusundaki KT'lerin karamsarlığı da benzer faktörlerden kaynaklanmaktadır: uzun yıllardır müzakerelerin sonuç vermediğinin farkına varılması; kararları verenlerin KR'lar ve KT'ler olmadığı algısı (uluslararası güçler / iktidardakilerin çıkarları); KR'ların KT'ler ile hiçbir şey paylaşmak istememesinin farkına varılması; ve iki toplumun liderlerinin kişisel çıkarlar nedeniyle bir çözüm müzakere etmek istemedikleri inancı. Her iki toplumdan katılımcılar, statükonun sonsuza kadar devam ettirilemeyeceğine ve sorun ne kadar uzun süre çözülmezse, toplumların yok olma şansının o kadar yüksek olacağına inanmaktadır.

Her iki toplumda da bir çözüme ulaşılmadan önce ele alınması gereken birçok korku bulunmaktadır. Bu korkulardan bazıları, iki toplum arasındaki iletişimin artması ve birbirlerini anlamakla giderilebilirken, diğerleri daha fazla güven artırıcı önlemlerle çözüme kavuşabilecek daha derin güvensizliklerden kaynaklanmaktadır. Müzakere sürecinin bu korkuları ve her iki toplumdaki kamuoyunu anlamaya açık olması önemlidir. Müzakere süreci geçmişte şeffaflık eksikliğinden muzdaripti, ancak halkın katılabilmesi ve dahil olabilmesi önemlidir; bunu kolaylaştıracak mekanizmalar mevcut olmalıdır.

İlginçtir ki, KT gruplarındaki gençler ve kadınlar bir çözümü desteklemeye daha yatkın görünürken, KR gruplarındaki gençler ve kadınlar daha tereddütlüydü. Benzer şekilde, Limasol'dan KR katılımcıları ve bazı yaşlı KT katılımcıları, özellikle Güzelyurt'tan gelenler ve Türkiye kökenli katılımcılar çözüm konusunda daha tereddütlü görünüyorlardı. Katılımcıların istedikleri bir çözüm türünü tartışmalarına rağmen, birçoğunun müzakere masasında yıllar içinde gerçekleşen tartışmaların ayrıntılarının gerçekten farkında olmadığını da belirtmek önemlidir. Adada sürdürülebilir barışın sağlanması için nasıl bir çözümün mümkün

olabileceği konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu yöndeki önemli bir adım, olası bir çözümün neye benzeyebileceği, belirli bir referandumdan çok önce iki topluluğa verilecek bir şey hakkında bilgi üretmek olacaktır, böylece bir çözümün hatlarını ve sonuçlarını sindirebilir ve anlayabilirler. Halkın beklentilerini belirlemek için federal model ve önceki müzakerelerde bugüne kadar elde edilen yakınlaşmalar hakkında bilgilendirme kampanyalarına ihtiyaç vardır.

GİRİŞ / METODOLOJİ

Aşağıdaki raporda özetlenen bulgular, Kasım 2022'de odak grupları kullanılarak yürütülen nitel bir araştırmanın parçasıdır.

Prologue Consulting Ltd, Kıbrıs Türk toplumunda yürütülen saha çalışmasından sorumluyken, Kıbrıs Rum toplumundaki saha çalışması Kıbrıs Üniversitesi'nden Andreas Michael tarafından yürütülmüştür. Bu bulgu ve öneriler raporu Prologue Consulting Ltd. tarafından hazırlanmıştır.

Odak grupların amacı, katılımcıların tarihsel olaylar, kurumsal işlev ve geçiş dönemi adaleti gibi temalar hakkındaki görüşlerini araştırmaktır. Başarısız müzakereler, artan ve devam eden gerilimler, küresel savaş tehdidi, mevcut statüko ve müzakere çıkmazından sonra katılımcıların bugünkü çatışmaya nasıl baktığını anlamaya çalıştılar. Ayrıca, barış sürecinin katılımcının fikirlerini, diğer toplumun rolüne ilişkin bakış açılarını ve daha fazlasını ne ölçüde yansıttığını anlamayı amaçladılar.

İki toplumdaki toplam 13 odak grup oturumu gerçekleştirildi. Her seans farklı geçmişlere sahip 5-8 kişiden oluşuyordu. Odak grup tartışmaları, ilgili uzmanlar tarafından hazırlanan bir tartışma rehberi yardımıyla gerçekleştirildi. Tartışmalar daha sonra kelimesi kelimesine yazıldı , İngilizce olarak paylaşıldı ve analiz edildi.

Bu çalışma için yapılan Odak Grup seansları aşağıdaki gibidir. Her oturum, listelenen belirli alanların nüfusunu kapsıyordu.

KT odak grupları	KR odak grupları
1. Güzelyurt grubu, karışık, 18+ 2. Mesarya grubu, karışık 18+ 3. Lefkoşa, Gençlik grubu, 18-30 yaş 4. Girne grup, karma, 18+ 5. İskele grubu- Türkiye kökenli, karma, 18+ 6. Mağusa grubu, karma, 18+ 7. Lefkoşa, Karma kökenli grubu, 18+ 8. Lefkoşa, Kadın grubu, 18+	1. Limasol grubu, Karma, 18+ 2. Lefkoşa, Gençlik grubu, 18-30 yaş 3. Kadın grubu, Lefkoşa karma, 18+ 4. Limasol grubu, Karma, 18+ 5. Kadın grubu, 18 +

Bu rapordaki her bölüm, odak grupları sırasında katılımcılara yöneltilen bir tartışma sorusuna / temasına karşılık gelir. Bölümlerin her biri, analiz ve sonuçla birlikte her topluluktaki

çeşitli odak gruplarından ifade edilen görüşleri içerir. Temel bulgular ve politika önerileri önceki bölümde bulunabilir.

KIBRIS SORUNUNUN TANIMI

Kıbrıs sorunu, uzun yıllardır devam eden ve çözüme kavuşturulamayan bir çatışma halini almıştır. Başlangıç tarihi tartışmalı olsa da, çözülmemiş olmasının adada yaşayan herkesi etkilediği gerçeği devam etmektedir.

KT katılımcıları için Kıbrıs sorununun ne zaman başladığı konusu fazla tartışmalı değildi: 1960'larda Kıbrıslı Rumlar'ın saldırgan tavırları ile başlamıştı.

'Kocam Omorfo'luydu ve ailesinde çatışma sırasında öldürülen 2 kişi vardı. KR'lar amcasını ve büyükbabasını öldürdüğünde yaşadıkları travmayı ailesinden duydum. Ailedeki çocukların hepsi bu travmadan geçti.' (KT Katılımcısı, FG2)

Bazı KT katılımcılarının 1960'larda sorguladıkları çatışmanın tarihi ve başlangıcı değil, çatışmanın bu kadar uzun süredir devam eden ve çözülmemiş durumu haklı çıkaracak kadar kötü olup olmadığıydı.

'Ne kadar sürdü, neden başladı, neden bu kadar uzun sürdü bilmiyorum. Tarihi okuduğumda bu durumu görüyorum. Sorun, iki toplum arasında bir şeye yol açacak kadar büyük müydü? Cidden, başaramadığımız bir şeyden dolayı mıydı?' (KT Katılımcısı, FG4)

KR katılımcıları ise, Kıbrıs sorununun işgalin sonucu olduğuna ve dolayısıyla 1974'te Türk askeri harekatı ile başladığına inanmalarına rağmen, bazıları sorunun daha erken, 1960'larda başladığı ve KR'ler tarafından da hatalar yapıldığı konusunda KT'ler ile hemfikirdi.

'Kıbrıs meselesini daha derinlemesine analiz ederseniz, KR'ler ve KT'lerin milliyetçiliğinin sorumluluğunu taşıyorum, ancak asıl sorun ilk cumhurbaşkanı Makarios'tu, ben de Makarios'a hayran olan saf bir vatandaşım, ancak onu ayrıntılı olarak analiz ettiğimde, ilk hatanın onun olduğunu görüyorum, tüm durum boyunca ve sürekli olarak diğer taraflar için, Kıbrıs toplumunu ayakta tutmak, yani rahat etmek için iktidarda olmak istediklerini görüyorum.' (KR katılımcısı, FG1)

Odak grup tartışmaları, Kıbrıs sorununun farklı insanlar için farklı şeyler ifade ettiğini doğrulamaktadır. Bir KT katılımcısı bunu şöyle açıklamıştır:

'Bu masada gördüğümüz gibi herkesin farklı bir Kıbrıs sorunu var. Ve Kıbrıs sorununu çözmek için tüm bu sorunları çözmek zorundayız, çünkü bu durum herkesin günlük yaşamını farklı etkiliyor. Bir KR mülkünde yaşayan biri için farklı, bir memur veya işçi için farklı. Geleceğin farklı fikirleri var, bu yüzden herkes için farklı. Yani tek bir Kıbrıs sorunu yok.' (KT katılımcısı, FG1)

Kıbrıs sorununu iki toplum arasında güven eksikliği ve bir güvenlik sorunu olarak tanımlayan bazı KT ve KR katılımcıları olmasına rağmen, her iki topluluktan birçok katılımcı

sorunun sorumluluğunu dış güçlere yükledi. Açıkça görülüyor ki, birinci grupta yer alan KT'ler, Kıbrıs sorununu, *enosis* arzusunu körüklediğini iddia ettikleri Kilise Kıbrıs Rum siyasetinin merkezinde olduğu sürece Kıbrıs Rum toplumuna (KRt) asla güvenilemeyeceğini savunarak Kıbrıs Rum toplumunun (KR) *enosis* - Yunanistan ile birleşme - isteğine bağladılar. Bu grup çoğunlukla yaşlı erkek katılımcılardan oluşmaktadır.

İkinci grupta yer alan birçok KR, Kıbrıs sorununu iki toplum arasındaki çatışma yerine Türkiye'nin işgali olarak tanımlarken, ikinci gruptaki KT katılımcıları Kıbrıs sorununu büyük uluslararası güçlerin çıkarlarının bir parçası olarak tanımladılar.

'Benim için Kıbrıs sorunu Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Rusya ile ilgili. Ortadoğu'nun gidişatı nedeniyle burada yapılan planların bir parçası. Ve bir şeylerin değişeceğine inanmıyorum. Bu 3 güç burada ne yapacağına karar verdiğinde, sorunumuz çözülecektir.' (KT katılımcısı, FG1)

Bazı KT ve KR katılımcıları, sorunun iki toplum arasında değil, her iki toplumdaki politikacılar veya aşırı gruplar arasında olduğuna inanıyordu.

'Kıbrıs sorununun artık bireyler arasında bir sorun olmadığını kabul ediyorum. Yönetimlerle ilgili bir sorundur. Her iki toplumdaki insanların da birbirleriyle yaşama sorunları yoktur. Politikacıların ve Kilisenin sorunu haline gelmiştir.' (KT Katılımcısı, FG4)

Her iki toplumdaki bazı katılımcılar da çatışmayı, çözümsüzlükten faydalandıkları için Kıbrıs sorununu çözmek istemeyenlere yüklediler. Bu katılımcı grubuna göre Kıbrıs sorunundan ekonomik ve siyasi olarak yararlanan ve bu nedenle çözüm bulmak istemeyen bireyler veya çıkar grupları var.

Her iki topluluktan da katılımcılar, her iki taraftaki eğitim sistemlerinin milliyetçiliği geliştirdiğini ve eldeki soruna katkıda bulunduğunu savundu.

Bu nedenle, her toplumdaki katılımcılar Kıbrıs sorununu benzer şekilde ya iki toplum arasındaki bir sorun olarak veya 'yabancılar' ya da politikacılar ya da bundan yararlananlar tarafından yaratılan ve uzatılan bir şey olarak algıladılar. Tarihin yanlış beyanı her iki tarafta da belirgindir ve ilerlemek için geçmişin travmalarıyla başa çıkmaya ihtiyaç vardır.

KIBRIS SORUNUNUN SONUÇLARI

Çoğu katılımcı için Kıbrıs sorunu, onları kişisel, profesyonel, ekonomik ve/veya politik olarak etkileyen bir şeydir. Öte yandan, bazıları için, özellikle genç KR katılımcıları ve Limasol'dan bazı katılımcılar için bu 'uzak' bir sorundur. Bir KR katılımcısı bunu 'genç nesillerin kayıtsızlığının, yolsuzluğun ve her hanenin mali durumunun etkileri' olarak açıkladı. Kıbrıs'ın kuzey kesimiyle daha az bağı olan genç KR katılımcıları için öncelikler çoğunlukla ekonomik görünürken, Kıbrıs'ın kuzey kesimiyle 'nostaljik bağlar' eksik görünmekte. Birçokları için Kıbrıs sorunu 'bir yaşam biçimi' olarak görülüyordu. Sonuç olarak, Kıbrıs sorununun geleceği konusunda KT ve KR katılımcıları arasında ortak bir karamsarlık duygusu hakimdir. Her iki toplumdaki katılımcılar çatışmadan diğer toplumdaki daha fazla zarar gördüklerini hissetmelerine rağmen, umutsuzluk, karamsarlık ve belirsizlik duyguları yaygındı.

KT katılımcılarının sıraladığı Kıbrıs sorununun sonuçları şöyledir: Kıbrıs Türk toplumunda insan hak ve özgürlüklerinin eksikliği; KT toplumunun Türkleşmesi ve islamlaşması; Türkiye'den gelen baskı; toplum içinde belirsizlik ve bunalım; gençler için geleceğin olmayışı; ekonomik sorunlar; ambargolar; dünyadan tecrit; düşük yaşam kalitesi; yolsuzluk; yok olma korkusu; savaş travması; Türkiye ile KR toplumu arasında sıkışıp kalma hissi. Bir KT katılımcısının dediği gibi, 'KT toplumunda ters giden her şeyin nedeni budur'. Bazı KT katılımcıları, Kıbrıs sorunu nedeniyle, KT'deki diğer her sorunun ikincil bir sorun olarak ele alındığını ve çözülemez hale gelene kadar büyümesine izin verildiğini de iddia ettiler.

Birçok KT katılımcısı, varlıklarının ve kimliklerinin tehlikede olduğunu hissetmekte. Türkiye'nin baskısını hissettiklerini ilan ederken, Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki değişen demografik yapı KT'nin varlığına yönelik tehdit olarak görülüyordu. Kıbrıs'ın kuzey kesiminde Türkiye'den giderek artan sayıda kişiye vatandaşlık verilmesi konusu, Türkiye'nin KT siyasetini etkilemeye yönelik bir müdahalesi olarak görüldü. Giderek artan sayıda 'ithal vatandaş' olduğu için seçimlerin boşa çıktığı KT'da farklı odak gruplarında defalarca gündeme getirilmiştir. Türkiye'nin bu baskıları ve müdahaleleri nedeniyle KT'da önemli bir demokratik gerileme olduğu iddiaları vardı. Tartışmalar, KT'ler arasındaki çaresizlik ve bunalım duygusunun, KT'de depresyon hissi, anomi, bireylerin daha fazla çıkarıcı hale gelmesi ve ortak bir Kıbrıslı Türk kimliğinin kaybedilmesi gibi farklı şekillerde kendini dışavurduğunu göstermektedir.

KT'nin hissettiği kararsızlık – bir çözüme ihtiyaç duyma ve bunun asla başarılamayacağı hissi - Türkiye ile KR toplumu arasında sıkışıp kalma hissinde kendini gösteriyor gibi görünüyor. KT'nin Kıbrıs sorununa küresel izolasyondan, Türkiye'ye bağımlılıktan ve Türkiye'den gelen baskıdan ve toplumdaki gündelik sorunlardan kaçış aracı olarak çözüm arayışındaki aciliyet duygusu gruplarda belirgindi. Çoğu KT katılımcısı için bu doğru olsa da, birkaç yaşlı katılımcı ve Türkiye kökenli katılımcılar da bir çözüm konusunda daha tereddütlü görünmektedir. Annan Planı ve Crans Montana Sürecinin başarısız olması, çözüm yanlısı katılımcılar arasında hayal kırıklığına yol açmış olsa da, çözüm konusunda daha tereddütlü olanların 'KR toplumu bizimle hiçbir şey paylaşmak istemiyor' şeklindeki duygularını bir kez daha doğrulamıştır.

Sadece KT'de değil, aynı zamanda birçok KR katılımcısı, KR toplumunda çatışmanın başka birçok soruna dönüştüğünü ve birçok KR'nin hayatını etkilediğini savunuyor.

KR katılımcıları Kıbrıs sorununun sonuçlarını şu şekilde sıraladılar: yolsuzluk; ekonomik sonuçlar; belirsizlik; güvenlik eksikliği; mal kaybı; KR'nin acısı, ıstırapı ve kayıpları için adalet eksikliği; neslinin tükenmesi veya kimlik kaybı korkusu; savaş travması; pasaport göstermek zorunda kalma; diğer tarafa seyahat ederken pasaport göstermek zorunda kalma; ve adanın kalıcı bölünmesi korkusu.

Birçok genç KR katılımcısı, Kıbrıs'ın kuzey kesimiyle daha derin bir bağlantısı olan yaşlı KR katılımcılarına kıyasla daha az bağları olduğunu itiraf etti ve Kıbrıs sorununun onları yalnızca ekonomik olarak ve KR toplumu için belirsizlik ve güvenlik sorunları yarattığı için etkilediğini kabul etti. Belirtildiğine göre iki devletli bir çözümün

'en kolay' çözüm olacağını öne sürenler KR' genç katılımcılardı. Tersine, Kıbrıs sorunundan en çok etkilendiklerini hisseden, KT toplumunun tecrit edilmesinin olumsuz etkilerini ve ekonomik sonuçlarını öne süren, KT genç katılımcılardır. KR meslektaşlarının aksine, daha genç KT katılımcıları KR toplumu ile daha fazla temas bildirdiler ve federal ve hatta üniter bir çözüme daha yakındılar.

KT katılımcıları, Kıbrıs sorununun çözülmesi için KT'ler arasında daha büyük bir aciliyet duygusu olduğunu iddia etseler de, KR katılımcıları arasında farklı bir aciliyet duygusu var gibi görünmektedir. Birçok KR katılımcısı, geçmiş nesillerin acısı, ıstırabı ve kayıpları için adalet bulma gereğini vurgulamıştır. Bazıları, adanın kalıcı olarak bölünmesini veya Kıbrıs'ın kuzey kesiminin (veya adanın tamamının) Türkiye'ye ilhak edilmesini önlemek için sorunun çözümünde aciliyet olduğunu da ileri sürmüştür. Bazıları, özellikle genç KR'ler, KR toplumunun bir gün (Türkiye'den) saldırı altında olabileceğini ve muhtemelen yok olmasına yol açabileceğini düşünerek Kıbrıs'taki ateşkes konusunda güvensiz hissettiklerini dile getirdiler.

'Ateşkes halindeyiz, herkes hayatını yaşamak istiyor ve bu her iki tarafta da bir güvenlik meselesi var; (...) sadece hayatını yaşamak istiyorsun, ertesi gün başına bir şey gelebileceğini ve güvensizlik içinde olacağını düşünmüyorsun, Türklerin, (...) anlamadan, esasen iki bölge arasında güvensizlik yaratan bir savaş aşamasında Kıbrıs'a gireceğini düşünüyorsun.' (KR Katılımcısı, FG5)

Yolsuzluk, Kıbrıs sorununun önemli bir sonucu olarak hem KT hem de KR katılımcıları tarafından dile getirildi. KT katılımcıları, KT toplumunda yaygınlaşan yolsuzluğun temel kökünün 'ganimet kültürü' (savaşta zaptedilenlerin yarattığı kültür) olduğunu ifade ettiler. Benzer şekilde, bazı KR katılımcıları, KT'lerin hükümetten ayrılmasından, KR yönetim yapısının Kıbrıs Cumhuriyeti'nin (KC) başlangıçta sahip olduğu kontrol ve dengelemlere sahip olmamasının önemli bir nedeni olarak bahsetti. Ek olarak, bazı KR'lar zorla yerinden edilenlere ve kayıp kişilerin akrabalarına sağlanan faydaların adil bir süreç gerektirmediğini ve bazılarının diğerlerinden daha fazla fayda sağlandığını iddia etti. Yolsuzluk, her iki toplumdan katılımcılar arasında siyasetten hoşnutsuzluğa yol açıyor gibi görünüyor, bu da daha fazla ilgisizliğe ve siyasetten veya müzakere süreçlerinden kopmaya neden olabilir.

Hem KT hem de KR katılımcıları, Kıbrıs sorununun sonuçlarından birinin, tarihin yanlış temsil edilmesinden veya her iki taraftaki eğitim sistemlerinden kaynaklanan nefret duygusu olduğundan şikayet ettiler.

'Ben bunu bir sorun olarak görüyorum çünkü henüz çözülmemiş ve istemeden nefrete neden olan bir şey.' (KR Katılımcısı, FG5)

'Doğduğumda bana düşmanlık empoze edildi. Bu durum okulda KT tarihi öğretilirken başladı. Bana KR'lerin düşmanım olduğu öğretildi. Bu yüzden çocukken en büyük hayalim asker olmak ve büyük bir iş makinesiyle tüm KR'leri denize dökme.' (KT Katılımcısı, FG7)

Her iki toplumdan da katılımcılar, Kıbrıs sorununa bir çözüm bulunmadığı sürece, iki toplumun kalıcı olarak ayrılması veya adanın bölünmesi ile sonuçlanacağı yönündeki korkularını dile getirdiler.

Birçok KR katılımcısı için mal kaybı Kıbrıs sorununun önemli bir sonucudur. Malını kaybedenler için, sonraki nesilleri bile etkileyen birçok ekonomik soruna neden olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, sınır köylerinde yaşayan KT'ler tarafından ifade edilen ve olası bir çözümün ardından KR sahiplerine geri verilebilecek mülkiyet sorunuyla ilgili bir belirsizlik duygusu vardı. Bu köylerde yaşayan KT'ler, bu bölgelere yatırım yapmaktan kaçınmışlar hatta ölümlerini geride bırakmamak için, Lefkoşa veya Mağusa gibi şehirlere gömmüşlerdir. Güzelyurt'taki birçok insan bu nedenle Lefkoşa'ya gömülmüştür. Benzer şekilde Türkmenköy'de ya da diğer komşu köylerde yaşayanlar da aynı şeyi yaparak, ölümlerini Gazimağusa'da gömüyorlar. Beyarmudu odak grubuna katılanlar, komşu köylerde yaşayan insanların bu köylerde inşaata başladıklarını, bunun bir çözüm olacağına dair umut ve/veya inanç kaybını yansıttığını iddia ettiler.

Türkiye kökenli insanlar arasında, mülkiyetle değil vatandaşlıkla ilgili olmasına rağmen, benzer bir belirsizlik hissi olduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye kökenli bazı katılımcıların ifade ettiği korku, bir çözümün ardından Türkiye'ye geri gönderilmek ya da en iyi ihtimalle birleşik Kıbrıs'ta ikinci sınıf vatandaş olmaktır. Bu katılımcılar arasında KT'lere veya KT tarafına karşı, Türkiye kökenli insanların ihtiyaçlarının müzakerelerde gündeme getirilmemesi hususunda kızgınlık vardı.

'Hiçbir siyasetçi (KT) bunu bir sorun haline getirmemiştir (Türkiye kökenli insanlar KC'ye geçememektedir.' (Türk Kökenli, FG8)

Katılımcıların bahsettiği Kıbrıs sorununun bir diğer önemli sonucu da elbette savaşa bağlı travma ve öldürülen ya da kaybolan insanların travmasıdır. Tepkilerden anlaşılıyor ki, geçmişin travmaları konuşulmadığı ve ele alınmadığı sürece adada gerçek bir barış olamaz.

Birçok katılımcı Kıbrıs sorununun ekonomik sonuçları hakkında da konuştu. Mülteci olan KR katılımcıları, mülklerinin kaybindan ve uzun süre tekrar çözüm yollarını bulma mücadelesi verdiklerinden bahsettiler. Benzer şekilde, KR gençliği, KR'i ve gençleri ekonomik olarak etkileyen çatışmadan bahsetti. KR katılımcıları, çatışmanın ekonomik sonuçlarının bazı KR'ler için ekonomik olarak yıkıcı olduğunu iddia ederken, çatışmanın ardından mülklerinin değeri arttığı için diğerlerinin fayda sağlayabileceği hissedildi. Benzer şekilde KT katılımcıları, ekonomik ambargolar nedeniyle çoğunlukla Kıbrıs sorunundan ekonomik olarak muzdarip olduklarını savundular. Bunun KT toplumunu Türkiye ekonomisine bağımlı hale getirdiğini savundular.

Birçok KR katılımcısı, KT'lerle ekonomik olarak etkileşime giren diğer KR'lerden şikayet ederken, birçok KT katılımcısı, KR'lerin KT ekonomisi için büyük bir gelir sağladığını söyledi ve iki toplumun sorunsuz bir şekilde ekonomik olarak etkileşime girmesinin, iki toplumun barış içinde birlikte yaşayabileceğini gösterdiğini savundu.

Genel olarak, her iki toplumda da Kıbrıs sorununun çeşitli sonuçları vardır. Hemen hemen her katılımcı kişisel, ekonomik, sosyal veya politik olarak etkilendiklerini söylemiştir. Odak grup tartışmaları, her iki toplumda da Kıbrıs sorunundan kurtulmak istemek için yeterli neden ve teşvik olabileceğini göstermektedir. Ve her toplum sorundan dolayı diğerinden daha fazla acı çektiğini düşünürken, bu çalışma her iki gruptan katılımcılar arasında benzer sorunları ve sıkıntıları göstermekte

ve 'öteki'nin de sorundan nasıl etkilendiğine dair hikayeleri paylaşmanın önemli olduğuna değinmektedir.

STATÜKO

'Tek bir statüko yok. Birbirini besleyen ve ivmelendiren farklı statükolar vardır. Anayasasına aykırı olarak Zorunluluk Doktrini ile hareket eden Kıbrıs Cumhuriyeti vardır. Kendisine devlet diyen ama devlet olmayan etnik olarak temizlenmiş bir toprak parçası da var. Bunların içinde farklı mücadeleler ve endişeler var. Değişen zamanlar, demografiler ve kimlik kaygıları ki bu kaygılar artık Kıbrıs sorunundan daha önemlidir. 'Kimliğimi kaybediyorum' bazı insanlar için birincil endişe kaynağı olabilirken, diğerleri için endişe teşkil etmez. Kıbrıs sorunu, bu statükoların birbirini beslediği ya da mücadele ettiği alandır. Adanın içinde ve dışında da statükolar vardır. Bölgedeki statüko değişirken adadaki statükoyu da etkilemektedir. Örneğin, burada her şeyi etkileyen yeni bir şey, hidrokarbonlar vardır. Bu aynı zamanda orijinal soruna ve denizin mevcut durumuna da eklenir. Sanki toprak sorununu çözmüşüz gibi!' (KT Katılımcısı, FG1)

Her iki topluluktan katılımcılar statükodan şikayet ettiler ve bunu süresiz olarak sürdürülemez bir şey olarak görüyorlar. Bazıları bunu sıkışmış ve değişmeyen bir şey olarak tanımladı. Diğerleri için statüko, istikrarsızlık ve zamanla kötüleşen bir şey anlamına geliyordu. Bunlar, zaman içinde statükonun farklı nedenlerle daha da kötüye gideceğine inanan KT ve KR katılımcılarıydı: KR'ler güvenliklerinden ve adanın nihai olarak bölünmesinden daha çok korkarken, KT'ler kimliklerini kaybetmekten veya Türkiye'nin bir parçası olmaktan daha çok korkuyorlardı.

'Statüko, diğer tarafta 40000 asker bulunan ekonomik kriz içeren istikrarsızlıktır, bu nedenle statüko bir çözüm olarak görülmemektedir. Bazıları için öyle kabul edilse de, bunun istikrarsız bir durum olduğuna inanıyorum. Bu nedenle, sürekli kötüleşen bir durumdan başka bir şey değildir ' (KR Katılımcısı, FG1)

'Sanırım yok oluyoruz. Muhtemelen yaşlandığımda bir KT toplumu olmayacağını görüyorum.' (KT Katılımcısı, FG4)

Genç KT katılımcıları adada kendileri için bir gelecek olmadığından şikayet ederken, KR gençleri arasında da benzer şikayetler vardı.

Bu nedenle, statüko arzulanan bir şey olmasa ve hatta her iki toplumdan katılımcılar tarafından daha da kötüye gitmesinden korkulan bir şey olsa da, statükoya alternatif birçokları için büyük bir bilinmezliktir. Liderler tarafından hangi alternatiflerin müzakere edildiğine dair bilgi eksikliği var ve özellikle KR toplumu arasında statükoya alternatif konusunda genel bir korku var. Statükoyu değiştirmek için yapılan müzakereler tartışmasız halkın görüşlerini içermiyor ve iki toplum süreçten uzak tutuluyor. Bu nedenle, bildiğiniz şeytan, bilmediğiniz şeytandan daha iyidir.

YOLSUZLUK

Hem KT'ler hem de KR'ler, yolsuzluğun toplumlarında günlük bir olay olduğundan şikayet etti. Genel algı, politikacıların ve iktidarı elinde tutanların yozlaşmış oldukları ve kendi kişisel çıkarlarına hizmet ettikleri yönündedir. Her iki toplumdaki bazı katılımcılar bunun,

her iki taraftaki siyasetçilerin Kıbrıs sorununu çözmek istememelerinin nedeni olduğunu; çünkü statükonun çıkarlarına hizmet ettiğini savundu.

Dahası, yolsuzluk tüm topluma nüfuz etmiş bir şey olarak görülüyor. Her iki toplumdan katılımcılar, yolsuzluğa katılmayan kişilerin başkaları tarafından 'aptal' olarak görüldüğünü kabul ettiler. Bu, her iki toplum tarafından da normalleştirilen bir şey olarak bildirildi.

'Bana göre yolsuzluk yaşanan olaylardan, yani pasaportlar falan değil, daha kötüsü, çaresizlik duygusuna nüfuz etmesi ve yolsuzluğun sonuçları neredeyse sıradan vatandaşın içine işlemiş ve normal görünüyor.' (KR Katılımcısı, FG1)

'Sistem, güçlüyü daha güçlü yapan bir yozlaşma sistemi olduğunda, yozlaşmadan nasıl uzak durabilirsin?' (KT Katılımcısı, FG3)

Dahası, her iki toplumdan da Kıbrıs sorununu kendi toplumlarında var olan yolsuzluktan sorumlu tutan katılımcılar vardı.

'Anayasa çalışmadığı için yolsuzluk var. Ve bu durum Kıbrıs Rum hükümetinin devletin zenginliğini çarçur etmesine ve sömürmesine izin verdi. Denetimin olmaması ve anayasanın gerektiği gibi çalışmaması, anayasanın Başpiskoposun başbakan ve Cumhurbaşkanı olarak Erdoğan'ın bile sahip olmadığı ayrıcalıklara sahip olması durumunda anayasanın işlemesi, kesinlikle ona olanak sağlar ve başka bir tartışma açmamaya karar verirse, temyizi olan veya siyasi veya sivil olarak faaliyet gösterme niyetinde olan tüm bireylerin devletin servetini sömürmesine izin verirse, kontrol yoktur, bu yüzden onlara fırsat sağlanmış olur.' (KR Katılımcısı, FG2)

'Buradaki yolsuzluk Kıbrıs sorunuyla bağlantılıdır. KT'lere dair süreç 1974'ten sonra havada asılı kaldı. Buradaki siyaset 'Türkiye'den gelen paranın dağıtımı' haline geldi ve o parayı almak için kime gideceğinizi biliyordunuz... yolsuzluğun başladığı yer burasıdır. Daha sonra, o zamanki gençler orduya girdi ve eğitimlerini kaçırmak zorunda kaldılar. Orduda öğrendikleri şey kumar ve sigara içmek ya da o erkek ortamında gelişen diğer kötü alışkanlıklardı. Bunlar aynı zamanda çatışmanın sonuçlarıydı. Bundan sonra savaş kazançlarının (ganimet'in) dağıtımı yapıldı ve bunun nasıl vahşi bir süreç olduğunu hepimiz biliyoruz.' (KT Katılımcısı, FG1)

Her iki toplumdan katılımcılar da yolsuzluğun her iki tarafta da yaygın olduğuna ve her iki toplumdan yozlaşmış kişilerin birbirleriyle işbirliği yaptığını inanıyordu.

'Bence, mafya, cinayetler, uyuşturucular, hatta insan kaçakçılığı hakkında konuşursak, mülteci, göçmen veya işçi olsun, bunun bir olasılık olmadığı kesin. Var olduğunu söylemek için herhangi bir kanıtı ihtiyacı olduğunu sanmıyorum, bence bu kesin bir şey.' (KR Katılımcısı, FG5)

'Açıkça! Akıncı seçimi kaybederse ve Tatar kazanırsa, bu sonucun suçunun büyük bir kısmı bize aittir, olayı bu hale getirdik ve Akıncı'nın devletimizin yolundan çekilmesine yardım ettik

ve Tatar geliyor ve hepimiz onun iki devletçi olduğunu biliyoruz, ELAM bu durumu destekliyor ve kesinlikle yardım ettiler.' (KR Katılımcısı, FG4)

'Yeşil Hat üzerinde çok fazla insan ticareti var. Mafyalar da işbirliği yapıyor. Güneyde KT mülklerinin satışı. Buradaki KR mülkleri için de durum aynı.' (KT Katılımcısı, FG1)

'KT ve Türkiye vatandaşı ebeveyninden doğan çocuklar için vatandaşlık almak: genellikle bu çocuklar KC'nin vatandaşlığını almazlar, ancak parayla (rüşvetle) bu vatandaşlık birdenbire mümkün hale gelir.' (KT Katılımcısı, FG1)

Birçok katılımcı arasında her iki toplumdaki yozlaşmış partilerin birbirleriyle işbirliği yaptığı algısı varken, birkaç KR ve Türkiye kökenli katılımcı, 'öteki' toplum hakkında fazla bir şey bilmediklerini ve oradaki yolsuzluk hakkında bilgi edinmek için karşı tarafa geçemediklerini ifade ettiler.

Yolsuzluğun her iki toplumda da yaygın olduğu ve bazı katılımcılar tarafından Kıbrıs sorununun sonuçlarından biri olarak görüldüğü görülmektedir. Her iki toplumdaki yozlaşmış partilerin Yeşil Hat üzerinden birbirleriyle kolayca işbirliği yaptığı algılanırken, liderlerin aynı şeyi yapması daha zor görünüyor.

DEMOKRASİ

Bazı katılımcılar demokrasiyi insan hak ve özgürlüklerinin korunduğu, bazılarının eşitlik, bazılarının ayrımcılık yapmadığı bir yer olarak tanımladılar. Diğerleri demokrasi arayışında bilginin öneminden bahsetti.

KT katılımcıları arasında KT demokrasinin durumu konusunda ciddi bir endişe vardı. Türkiye'nin giderek daha fazla baskısıyla KT'de demokratik bir gerileme olduğunu savundular. Daha demokratik bir topluma duyulan ihtiyaç, KT katılımcılarının Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik genel arzusunda kendini göstermektedir. Birçok KT katılımcısı arasındaki inanç, KR'deki demokrasinin KT'dekinden daha iyi olabileceği yönündedir.

'Kurulan sistemi etkilemediği sürece demokratikiz. İnsanlar statükoya tehdit olarak görülene kadar istediklerini söyleyebilirler.' (KT Katılımcısı, FG1)

Benzer şekilde, KR katılımcıları da KR ve KT'deki demokrasinin durumunu sorgulayarak, KT'lerden daha iyi durumda olabilecekleri sonucuna vardılar. Bazı KR'ler, KR'nin AB'nin bir parçası haline gelmesinden sonra KR'teki demokrasi durumunun iyileştiğini savundu.

'Bir yetişkin olarak, Avrupa Birliği'ne katıldığımızda, kendime olan güvenimin ne kadar değiştiğini hissediyorum.' (KR Katılımcısı, FG1)

'Bir çözüm istediğimi ve yerime dönmek istediğimi, "Türklerin dostu" sayıldığımızı, bunların beni özgürlüğümde mahrum bırakmalar olduğunu savundum. Kilise aynı zamanda sorumlu, dini demokrasidir.' (KR Katılımcısı, FG2)

Bazı KR'ler, birkaçı da olsa, KT'deki demokrasi üzerine, yani Türkiye'nin bir aracı olduğu ve bu nedenle KT'terine KR ile Türkiye arasında müzakerelerin yapılması gerektiği konusunda daha radikal fikirlere sahipti.

Demokrasi üzerine yapılan tartışmalar, her iki toplumda da kendi toplumlarında daha güçlü bir demokrasi arzusunun yanı sıra demokrasinin ve genel olarak 'öteki' toplumdaki yaşamın durumu hakkında farkındalık eksikliğini göstermiştir. Öyle görünüyor ki, diğer toplumdan insanların yaşamla, özellikle de siyasi yaşamla ilgili zihninde, diğer toplumla hiçbir bağı veya teması olmayanlar arasında daha belirgin olan genel bir boşluk var.

KIBRIS SORUNUNDA ADALET

Bu soru, her toplumun Kıbrıs sorunu açısından adaleti nasıl tanımladığını anlamak için tasarlandı. Birçok KR için adil çözüm, mülklerin KR sahiplerine iade edilmesi ve Türk askeri birliklerinin adayı terk etmesi anlamına gelmektedir. Birkaçı yalnızca boş mülklerin iade edilmesi gerektiğini savunurken, birçoğu tüm mülklerin iadesini görmek istiyor. Benzer şekilde, birkaç KR güç paylaşımını bir olasılık olarak görürken, diğerleri adalet için başkanın her zaman KR olması gerektiğini savundu. Bazı mülkiyet veya güç iddialarından vazgeçmeyi düşünenler, bunu istikrarlı bir gelecek için yapacaklarını söylediler.

Birçok KT katılımcısı için Kıbrıs sorununda adalet, KT'ya yönelik tecrit ve ambargolardan kurtulmayı ve siyasi eşitliğe sahip olmayı gerektirecektir. KT'nin birleşik Kıbrıs'ta azınlık haline gelmemesinin KT için son derece önemli olduğunu savundular. Buna karşılık KT, siyasi haklar karşılığında bazı mülklerin sahiplerine iade edilebileceği konusunda hemfikir olma eğilimindeydi.

'Ama o aşamaya gelmeden önce empati kurmalıyız. İnsanların psikolojilerini temizlemeliyiz. Düşmanlıktan kurtulmak ve diğerinin acısını kucaklamak... Buradan başlamalıyız. Bu olmadan doğru dengeye sahip olmayacağız ve bu yeni hatalara yol açacaktır.' (KT Katılımcısı, FG7)

'Başlangıçta burada iki tür istila olduğunu söyledim. Ancak zaman geçtikçe adaleti bulmak veya adalete ulaşmak zorlaşıyor. Mülk sahiplerinin hakları vardı, ancak zaman geçtikçe bu mülklerde yaşayanlar da hak kazanmıştır. Çözüm, her iki tarafın hak ve özgürlüklerini göz önünde bulundurmada zorunda kalacak. Devlet açısından, devlette tüm tarafları kapsayacak ve bunlara saygı duyacak mekanizmalara sahip olmak gerekir. Çoğunluk kuralı olamaz.' (KT Katılımcısı, FG 1)

Bazı katılımcılar - bazıları KT'de ve daha fazlası KR'de - adil bir çözümün uygulanmayacağından korkuyorlardı. Bunlar, özellikle Güzelyur'tan gelen yaşlı KT katılımcılarından bazıları ve KT'deki Türkiye kökenli katılımcılar ile genç ve kadın KR'lerin yanı sıra Limasol'dan bazı katılımcılardır. İlginçtir ki, KT gruplarındaki gençler ve kadınlar bir çözümü desteklemeye daha yatkın görünürken, KR gruplarındaki gençler ve kadınlar daha tereddütlüydü. Benzer şekilde, Limasol'dan KR katılımcıları bir çözüm konusunda daha tereddütlü görünüyorlardı.

Adil olduğunu düşündükleri bir çözümün uygulanmasında sorunlar olabileceğini düşünenlerden bazıları, iki toplum arasında daha fazla güven artırıcı önlemlere ihtiyaç olduğunu savundu. Benzer şekilde katılımcılar, her topluluktaki birçok insanın kendi toplumlarının çektiği acılar tarafından tüketildiğini ve kendileri için adalet bulma konusunda

daha fazla endişe duyduklarını bildirdi. Bu nedenle, her iki toplum da sonunda bir miktar adalet duygusu hissetmedikçe adada 'adaletin' sağlanamayacağını göstermek için her iki toplumdaki 'öteki'nin hikayelerini paylaşmak önemlidir.

MAĞDURLAR VE FAİLLER

Her iki toplumdan da birçok katılımcı, sıradan insanları (KT'ler ve KR'ler) çatışmanın kurbanları ve her iki taraftaki 'yabancılar' veya milliyetçileri failler olarak görüyor.

KR toplumunda, 1960'lardaki çatışmada KR liderliğinin veya EOKA'nın rolünü kabul eden katılımcılar varken, 1974 için Türkiye'yi suçladılar. Bazı KR katılımcıları ayrıca ABD, NATO, İNGİLTERE, CIA gibi uluslararası aktörleri ve 'işgal sırasında yardım etmeyenleri' fail olarak gördüler.

'İşlerin ne zaman başladığını düşündüğümüze bağlı. Çünkü okulda bize olayların 74'te fail olan Türkiye'den ve biz mağdurlardan başladığı öğretili, bu yüzden mağdur çizgisinin net olmadığını, işgalin iki aşaması arasında neler olduğunu, okulda öğrenmediğim katliamları, sonradan öğrendiğimi görüyoruz, dolayısıyla fail/mağdur çizgisi net değil, Türkiye gibi devasa bir güç işgal etse bile yine de mağdur olan KR'lar olduğunu açıkça söyleyemeyiz, çünkü işgalden önce bir şeyler oldu ve işgali tetikledi ve sonrasında çok büyük katliamlar yaşandı. Eşit ölümler olduğunu söyleyiorum.' (KR Katılımcısı, FG1)

'Mağdurlarla ilgili olarak, tüm Kıbrıs halkı için aynı fikirdeyim. Amerika, NATO ve CIA, burada EOKA B'ye ve mevcut durumu isteyip istemediklerine veya sürdürüp sürdürmediklerine bakılmasının sürdürmeye devam edenlere kapıyı açtı.' (KR Katılımcısı, FG1)

Birçok KT, KR'deki yabancıları, kiliseyi veya milliyetçileri suçlarken, KT'nin çatışmadaki rolünü de kabul ettiler ve bir çözüm olması durumunda her iki tarafın da birbirlerinden özür dilemesi gerektiğini savundular.

'Birincil kurbanlar KT'lerdir. Ancak KR'lerin bundan etkilenmediğini söylemek doğru olmaz. Onlar da çok şey kaybettiler. Mülklerini burada bıraktılar. Acı çekmediklerini söylemek çok bencilce olurdu.' (KT Katılımcısı, FG2)

'Onlar da çok acı çektiler.' (KT Katılımcısı, FG2)

'Özür dilemeye ihtiyaç varsa, her iki taraf da özür dilemelidir.' (KT Katılımcısı, FG2)

Her iki toplulukta da, geçmişin yanıltıcı yorumlarının verdiği zararın yanı sıra geçmişin hatalarının da kabul edildiğine dikkat etmek önemlidir. Diğer topluma karşı düşmanlık besleyen bir eğitim sisteminin rolü hem KT hem de KR'ler tarafından kabul edilmiştir. Tarihin yanlış anlatımı her iki tarafta da belli olduğundan ve ilerlemek için geçmişin travmalarıyla baş etmeye ihtiyaç duyulduğundan, tarihin ortak yorumlarının yanı sıra sosyal empati projeleri de iki toplumun birbirini anlamasına yardımcı olmakta faydalı olabilir.

DİĞER TOPLUM SORUNU NASIL GÖRÜYOR

KT'lerin Türkiye'den bağımsız hareket edemeyeceğine inanan KR katılımcıları olduğu gibi, KR'lerin Enosis'i istediğine ve KT ile gücü paylaşmaya istekli olmadığına inanan KT'ler de vardı.

'Bütün adayı yönetmek istiyorlar.' (KT Katılımcısı, FG4)

Birçok KR, KT'lerin çoğunluğunun bir çözüm istediğine inanmasına rağmen, KT'ler, KR'lerin bir çözüm istemediğini savundu.

'Eğer KT'lerden bahsediyorsak (...) bence onlar bunu kabul etmeye bizden çok daha hazırlar.' (KR Katılımcısı, FG1)

'Her pazar kiliseye giderler. Genç nesiller kilisenin Kıbrıs'ın bir Yunan adası olduğu ve Kıbrıs'ın kendilerine ait olduğu konuşmalarıyla büyüyor. Her pazar beslendikleri şey bu. Bu iş bitmeli. Kilisenin halk üzerinde büyük bir etkisi var.' (KT Katılımcısı, FG6)

Bazı KT'ler, Kıbrıs sorununa veya KT'ye yönelik KR'ler arasındaki ilgisizlikten de şikayetçi olmuşlardır.

'Güneyde çalışıyorum. Ekonomik sorunları yok. Ofisimdeki birine ayda 1800 Euro ödeniyor, tatil için İtalya'ya gidiyor, güzel bir arabası var ve yeni bir daire satın aldı. Ekonomik sorunları yok. Onlar kurban değiller. Ofisimde Kıbrıs'ın kuzeyine asla geçmeyeceğini söyleyen bir asistan var. Büyükbabasının hakkımızda anlattıklarını anlattı. Hepsinin bize karşı önyargıları var ve beyinleri yıkanmış durumda. 23 yaşında biriyle tanıştım ve bana tanıştığı ilk KT olduğumu söyledi. 23 Yaşına kadar bir KT ile görüşmemeyi hayal edebiliyor musunuz? Bu onların zihniyetidir.' (KT Katılımcısı, FG1)

'Gördüğüm arkadaşlar da benim gibi çözüm istiyor. Ama bu bir ölçü değil. Çoğunluk Kıbrıs'ı KR olarak görüyor, bizi kendi başarılarına hareket edemeyen Türkiye'nin esirleri olarak görüyorlar. Kıbrıs'ı kendilerinin gibi görüyorlar. Bizi fakir, kendilerini zengin görüyorlar.' (KT Katılımcısı, FG1)

Kıbrıs Cumhuriyeti'nde çalışan KT'ler, orada çalışan KT'ye karşı bir ayrımcılık olduğunu iddia etti. İddia, aynı işi yapan bir KT'ye bir KR'den daha az ödeme yapılmasıydı. Bu olaylar iki toplum arasındaki güveni azaltıyor gibi görünüyor.

'Güneydeki KT'ler olarak farklı tartışmalara girersiniz ve kuzeye geldiğinizde başka bir tartışmaya girersiniz. Yaptığım ile aynı işi yapan bir KR'nin maaşı ile aramda 300/400 Euro'luk bir fark var. Çözüm için çalışan ve bu eşitsizlikten şikayet eden PEO gibi sendikalara gittiğinizde, kuzeyde yaşadığınızı ve bununla başa çıkabileceğinizi söylüyorlar. PEO'nun bu ülkede bir çözüm istediğini hayal edebiliyor musunuz ve dedikleri bu. Bunun ikinci sınıf vatandaşlık olup olmadığını bilmiyorum ama karşılaştığımız şey bu.' (KT Katılımcısı, FG5)

İlginçtir ki, bazı KR kadın katılımcılar KT'nin üniter bir çözüm istediğini iddia ettiler, ancak "yerleşiklerin" bunu duymasından korktular.

İki toplum arasında daha fazla iletişim ve daha derin bir anlayışa sahip olmak önemlidir. Her ne kadar bazı katılımcılar diğer toplulukla olan temasları hakkında konuşsalar da,

KR'deki pek çoğunun hiçbir deneyimi olmasa da, herhangi bir olumsuz deneyim mevcut önyargıları ve güvensizlik duygularını yoğunlaştırabilir. Dahası, temastan bağımsız olarak, konu siyaset ve Kıbrıs sorunu olduğunda, klişeler hakim görünüyor.

KORKULAR

Çözumsuzlük Korkusu

Hem KT'ler hem de KR'ler, çözümsüzlüğün veya statükonun devam etmesinin tehlikeli sonuçları olabileceği konusunda hemfikir. Statükonun devam etmesinin adadaki her iki toplumun da yok olmasına yol açacağından korkuyorlardı. Her iki toplumdan katılımcılar, çözümsüzlüğün toplumlarının geleceği için güvensiz olduğuna ve silahlı çatışma olasılığı barındırdığına inanma eğilimindeydiler.

'Kıbrıs siyasi sorunu ile ilgili söylemek istediğim, 60'lardan sonrasını modern tarihle incelersek, biraz kör, doğru dürüst hareket etmeyen bir toplum olduğumuzu görüyorum, bütün siyasi partiler büyük hatalar yaptı, Kıbrıs meselesindeki durgunluk giderilemedi ve halk olarak çok fazla suçumuz olduğunu düşünüyorum ve bu devam ederse yakında bu ülkede Kıbrıs vatandaşı kalmayacak.' (KR katılımcısı, FG1)

'Eğer müzakere yoksa ve federasyon tamamen öldüyse, o zaman toparlanıp gideceğim. Umutlarımız tamamen yok olacak çünkü "KKTC" denen bu şey yolumuzu kapatmaktan başka bir şey yapmıyor. Özellikle biz, gençler, bununla hiçbir yere gidemeyiz.' (KT Katılımcısı, FG3)

Statükodaki Değişikliklerden Korkma

KR katılımcıları, bir çözümün eksik olduğu statükodaki herhangi bir değişikliğin felaket olabileceğinden korkuyorlardı. Çözümsüzlüğün ya Kıbrıs'ın kuzey kesiminin Türkiye'ye ilhakı ya da Kıbrıs'ın kuzey kesiminin bağımsız bir "devlet" olarak tanınması anlamına gelebileceğine inanma eğilimindeydiler. Bu seçeneklerden herhangi birinin, KT'lerin kuzeyden kaybolmasına yol açacağını iddia ediyorlar. Bazı KR katılımcıları, Türkiye'nin Yunanistan ve muhtemelen Kıbrıs Cumhuriyeti (KC) ile silahlı bir çatışma başlatabileceğinden de korkuyorlardı. Bazıları, KC ile dost ülkelerin ekonomik çıkarlarının KC'yi terk etmelerini ve Türkiye ile ittifaklar kurmalarını gerektirebileceğini de kabul etti.

KT katılımcıları, Kıbrıs sorununa çözüm dışında statükoda yapılacak herhangi bir değişikliğin iyi haber olmayacağı hususunda benzer korkulara sahipti. Statükonun kendisinin KT için çok sorunlu olduğunu ve mevcut durumdan daha kötü olan tek şeyin silahlı çatışma olacağını savundular. Türkiye ile Yunanistan arasındaki gerginliğin artması ve bölgedeki hidrokarbonlar etrafındaki gerginlik nedeniyle bunu çok uzak olmayan bir olasılık olarak gördüler. Ayrıca, Türkiye'ye ilhak birçok KT katılımcısını korkutan bir olasılıktı.

'Türkiye'nin bir parçası olabilmemiz beni çok korkutuyor. (...) Bu beni korkutur'. (KT Katılımcısı, FG1)

Daha genç KR katılımcıları, sonunda adada tanınmış iki bağımsız devlet olacağına ve bunun en kolay çözüm olabileceğine inanma eğilimindeydiler.

Çözüm Korkusu

KR katılımcıları tarafından bir çözümle ilgili olarak ifade edilen çeşitli endişeler veya korkular vardı. Bu endişe, bir çözümün uygulanmasıyla ilgiliydi, daha spesifik olarak, uygulama sırasında ortaya çıkabilecek ve geçmişin sıkıntılarının tekrarına dönüşebilecek konularla ilgili endişelerdi. Diğer bir endişe ise çözümün işlevselliği ile ilgiliydi. Bazıları da gücün nasıl paylaşılacağı ve kullanılacağına dair endişelerini dile getirdi. Bir KR katılımcısı, KR'nin çoğunluğunun bir çözümünden korktuğunu iddia ederek, bir çözümün neyi gerektirebileceği konusunda bilinmeyen çok şey olduğunu ve daha fazla bilgiye ihtiyaç olduğunu iddia etti.

Hem KT hem de KR'den bazı katılımcılar, 'öteki' toplumda veya her iki toplumda kök salmış milliyetçilik ve ırkçılığın bir çözümün ardından sorunlara yol açabileceğinden korkuyorlardı. Olası bir çözümünden sonra ne olabileceği konusunda endişelenen KT'lerden daha fazla KR vardı. KR'ler arasında, kadınlar ve genç katılımcılar ile Limasol'lular, özellikle iki toplumlu iki bölge bir federal çözüm konusunda daha tereddütlü görünüyorlar.

KT'ler ayrıca, KR'ye güvenilemeyeceğini belirterek bir çözümle ilgili bazı korkularını dile getirdi. Bazı KT'ler, eğitim sistemlerini ve okullarda veya Kilisede tarihle ilgili öğretilenleri değiştirmeden, KR'de (veya her iki toplulukta da) geçmişin sorunlarına yol açabilecek aşırılık yanlısı unsurların olabileceğinden korkuyordu. Diğerleri, KR'lerin asla değişmeyeceğini; KT'ler ile hiçbir şeyi paylaşmaya istekli olmadıklarını ve kendilerini KT'den üstün gördüklerini savundu. Bu katılımcılar çoğunlukla Türkiye kökenli olanların yanı sıra daha yaşlı katılımcılardı.

KT katılımcıları, KT'nin karşı karşıya olduğu mevcut sorunlardan kurtulmanın tek yolunun bir çözüm olduğuna inanma eğilimindeydiler. Bu nedenle, bir çözümle ilgili olası korkulara veya tereddütlere rağmen, çoğu KT katılımcısı her şeyin bir şekilde yoluna gireceğine dair umutlu bir zihniyete sahip olma eğilimindeydi. Bu kategorideki KT'ler, mevcut durumla o kadar çaresiz hissettiler ki, bir çözümünden sonraki herhangi bir sorunun şu anda içinde bulundukları durumdan daha kötü olmayacağını söylediler.

Bir çözümle işlerin kötüye gidebileceğinden korkan bazı KT katılımcıları, güven artırıcı önlemlerin tam entegrasyon gerçekleşmeden önce iki toplumu yakınlaştırmaya yardımcı olacağı bir geçiş dönemine ihtiyaç duyulabileceğine inanıyordu.

Hem KT hem de KR'den genç katılımcılar, Kıbrıs sorununun çözülmemesi durumunda adadan ayrılma olasılığından bahsettiler.

'Ne olacağını bilmiyoruz. Bu şey güvensizlik yaratıyor, örneğin topraklarımızdan ayrılmak gibi ikinci düşüncelerimiz var ve bu utanç verici.' (KR Katılımcısı, FG5)

Açıkçası, her iki toplumda da bir çözüm mümkün olmadan önce ele alınması gereken birçok korku var. Bu korkulardan bazıları, iki toplum arasındaki iletişimin artması ve birbirlerini anlamakla giderilebilirken, diğerleri daha fazla güven artırıcı önlemlerle çözüme kavuşabilecek daha derin güvensizliklerden kaynaklanmaktadır. Her halükarda, iki toplumu bir çözüme hazırlamak için daha fazla çalışma yapılması gerekiyor.

İDEAL ÇÖZÜM

KT katılımcılarının çoğunluğu, Kıbrıs sorunu için ideal bir çözüm olarak siyasi eşitliğe sahip iki bölge, iki toplumlu bir federasyonu gördüler. İki bölgecilik ve siyasi eşitlik,

KT katılımcılarının çoğunluğunun vazgeçmeye istekli olmadığı iki şeydir. Öte yandan, Türkiye kökenli katılımcıların çoğunluğu ve bazı eski KT'ler federal bir çözümden korktular ve iki ayrı devlete sahip olmanın daha güvenli olduğunu savundular.

KR katılımcıları arasında ideal çözümün ne olduğu konusunda daha fazla anlaşmazlık vardı. Birçok KR katılımcısı üniter bir devlet çözümünün en iyi çözüm olduğuna inanırken, bazıları federal bir çözüme, diğerleri iki devletli bir çözüme inanıyordu. Daha genç KR katılımcıları, sonunda adada tanınmış iki bağımsız devlet olacağına ve bunun en kolay çözüm olabileceğine inanma eğilimindeyken, kadınlar üniter bir devleti daha iyi bir seçenek olarak görme eğilimindeydiler.

Bazı KR katılımcıları, KR içinde bir çözümle ilgili farklı görüşler olduğu için, KR'lerin önce kendi aralarında bir çözüme karar vermesinin önemli olduğuna inanıyordu.

'Kıbrıslı Rumlar olarak aramızdaki sorunların o kadar büyük olduğunu gördüm ki, Türklere birlik olduğumuzu ve barış içinde ve Kıbrıs'ı çözmek için özel bir şekilde yanımızda olmalarını istediğimizi kanıtlamak için önce çözmemiz gereken sorunlar bunlar. Kendi başımıza Türk olduğumuz için birbirimizi yeriz.' (KR Katılımcısı, FG3)

Katılımcılar Kıbrıs'ta görmek istedikleri türden bir çözümden söz etseler de, pek çoğu müzakere masasında devam eden tartışmanın gerçekten farkında değiller. Adada sürdürülebilir barışı kolaylaştırmak için nasıl bir çözümün mümkün olabileceği ve masaya getirildiği konusunda halkı bilgilendirmek son derece önemlidir.

MÜZAKERE SÜRECİNE KATILMAK

Katılımcıların çoğu müzakerelerde şeffaflık eksikliğinden şikayet etti. Muhtemel bir çözümün neye benzeyebileceği konusunda, referandumlardan çok önce iki topluma bilgi verilmesine ihtiyaç var gibi görünüyor, böylece bir çözümün sonuçlarını sindirebilir ve anlayabilirler.

Her iki toplumdaki insanların federal bir çözümden bahsetmelerine rağmen, bunun ne gerektireceğini tam olarak bilmediklerini belirtmek önemlidir.

Ek olarak, bazı KR katılımcılar, bir çözümün nasıl görüneceği konusunda politikacılar tarafından yalanlarla beslendiklerine dikkat çekti. Şimdi bir çözümün çok farklı görünebileceğini anladıklarını söylediler. İnsanlara bir çözüme neden bir uzlaşıyla varılması gerektiğinin açıklanması gerekiyor gibi görünüyor. Bunun gerçekleşmesi için her iki toplumun da diğer toplumun nereden geldiğini ve korkularının ve endişelerinin ne olduğunu anlaması gerekir.

Katılımcılar, halkın müzakerelere katılımına izin veren mekanizmaların olması gerektiğini savundu. Her ne kadar İki Toplumlu Teknik Komiteler iki toplumu birbirine yaklaştırmayı ve bunun için bir kanal oluşturmayı amaçlasa da, teknik komitelerin çalışmalarını gerçekten bilen az sayıda katılımcı, her iki tarafın liderleri tarafından düzgün işleyişlerinin engellendiğini söyledi.

'Liderlik düzeyinde olmayan, her iki taraftan da kanaat önderlerini, gençleri ve kadınları bir araya getirecek mekanizmalara ihtiyaç var. Akıncı bunu istemesine rağmen, KR liderliği şeffaflık istemediği için reddetti.' (KT Katılımcısı, FG4)

TÜRKİYE KÖKENLİ İNSANLAR

KT'te Türkiye kökenli kişilerden oluşan ayrı bir odak grubu vardı, dolayısıyla argümanları burada ayrı ayrı özetleniyor. Türkiye kökenli katılımcılar Kıbrıs sorununu yalnızca Türkiye kökenli insanların yaşamlarını etkileyen ve iki toplumun (KT ve KR) mevcut durumdan memnun olduğu bir şey olarak görüyorlar. Bu iki toplum mutlu olmasaydı sorunu çözeceklerini ve bunun acısını Türkiye kökenli insanların çektiğini savundular. Esas olarak Kıbrıs sorununu, Kıbrıs Cumhuriyeti (KC) vatandaşı olmalarını veya ada içinde ve AB içinde seyahat etme özgürlüğüne sahip olmalarını engelleyen bir şey olarak tanımladılar.

Buna ek olarak, Türkiye kökenli katılımcılar veya Kıbrıs'ta Türkiye kökenli ebeveynlerden doğanlar, Kıbrıs sorununu bir ayrımcılık sorunu olarak tanımladılar. Türkiye kökenli insanların ayrımcılığa uğradıklarına inandılar ve KT'lerin ikinci sınıf vatandaş olarak görüldüklerini düşünüyorlar ve onlar da KR'leri ikinci sınıf vatandaş olarak kabul ediyorlar.

'Türkiye'de doğmuş bir kadın olarak bu umutsuzluktur.' (KT katılımcısı, FG6)

Türkiye kökenli katılımcılar, Türkiye ile KR arasında sıkışıp kalma hissini de dile getirdiler. Ziyaret ettiklerinde kendilerini Türkiye'ye ait hissetmediklerinden şikayet ettiler, ancak Kıbrıs'ta KT ve KR'den daha kötü durumdadır çünkü KT'nin geri kalanı gibi KC'ne geçemiyorlar, KC vatandaşı olamıyorlar ve Avrupa'ya veya başka bir yere özgürce seyahat edemiyorlar. Bazıları KT'lerle Türkiye kökenli insanlar arasında gerginlikler olduğunu da hissetti. Ayrıca, bir çözüm olması durumunda KT'ler veya KR'lerin hayatlarının değişmeyeceğini, Türkiye kökenli insanların hayatlarının ise büyük ölçüde değişeceğini savundular. Bu nedenle, KT ve KR'nin Kıbrıs sorununu çözmediğini iddia ettiler - çünkü onlar için hiçbir şey değişmeyecek.

Türkiye kökenli katılımcıların çoğunluğu çeşitli nedenlerle çözümün mümkün olduğuna inanmıyordu. Bazıları KR'nin bir çözüme ihtiyacı olmadığını söylerken, diğerleri iki toplum arasında güvensizliğin yüksek olduğunu savundu. Tersine, birkaçı federal bir çözümün mümkün olduğuna inanıyordu.

İlginçtir ki, Türkiye kökenli katılımcılar arasında sadece KR'nin karşı karşıya kaldıklarıyla ilgili değil, KT ile ilgili de farkındalık eksikliği var gibi görünmektedir. Türkiye kökenli insanların da müzakere süreci ve olası bir çözüm konusunda daha iyi bilgilendirilmeleri gerektiği görülmektedir.

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Sivil B y  Programının desteğiyle hazırlanmıştır. İçeriğinin sorumluluğu yalnızca Kıbrıs Barış Kültürü Merkezi derneği ve Cypology'ye aittir ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

